

Nr 2

Veebruar 2020

TÄHE

Nagu te kõik hästi teate, on veebruaris Eesti Vabariigi sünnipäev ja sel puhul toimub presidendi vastuvõtt. Aga meie rahvuslind pääsuke peesitab samal ajal hoopis soojal maal, kus veedab iga-aastast talvepuhkust. Kuid miks tal palav ilmaga pidulik ülikond seljas on?

Kuidas pääsuke oma riidetust seletab?

Ootame sinu vastuseid 14. veebruariks aadressil Täheke, Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn või taheke@taheke.ee. Vastusele lisa oma ees- ja perekonnanimi, vanus ja aadress. Vastuseid võid saata ka Lastekraani kodulehelt.

Parimatele vastajatele on auhinnaks Katherine Applegate'i „Soovipuu“ kirjastuselt Varrak ja Catherynne M. Valente „Lugu tüdrukust, kes purjetas ümber haldjamaa omatehtud laevaga“ kirjastuselt Draakon ja Kuu.

Eelmisel korral tahtsime teada, mida arvab Hillar Tähekest lugedes. Aitäh kõigile nuputajatele!

Võiduvastused:

Hillar ütleb: „Ohhoo! Ma olen Täheke jutomullis!“

Mihkel Kivastik, 12 a

„Jutomull on ägedam kui näsumull??“

Sander Metsa, 8 a

„Appikene, kui kaua võtab aega, et lugeda ühte ajakirja!“

Joonas Ibrus, 8 a

Mihkel saab auhinnaks raamatu „Operatsioon Päikeseloojang“, Sander raamatu „Mina olen nahkhiir“ ja Joonas raamatu „Mina olen orav“.

Kõik auhinnad tulevad postiga. Palju õnne!

TÄHEKE Joonistanud Hillar Mets

Saada oma jutumulli vastus uuest laste keskkonnast!

LASTEEKRAAN.EE

MULTIKAD, SAATED, MÄNGUD, VÕISTLUSED JA AJAKIRI TÄHEKE

SISUKORD

Ulakas vorst ja nutitelefon	Markus Saksatamm	4
Otsustasime kogu perega...	Helena Koch	6
Luuletused		8
Taks ja Dogi kelgutamas	Kadri Hinrikus	10
Reisid	Täheke reisis üle mere Stockholmi	12
Ilon Wikland	90	14
Võistlus	Aasta orhidee	15
Film	Sipsik ärkab kinos uuesti ellu!	16
Lugejad arvavad		18
Meisterdus	Majake mere kaldal	19
Loodus	Jäälind allikal	21
Nali		22
Arva ära!		23
Koomiks	Kas maakera on ümmargune?	24

TÄHEKE

SA Kultuurileht lasteajakiri
ASUTATUD JAANUARIS 1960 * ILMUB KORD KUUS

Toimetuse aadress:
Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn
taheke@taheke.ee
Telefon 646 3697

Peatoimetaja Ilona Martson
Toimetaja Kadri Hinrikus
Kunstiline toimetaja Priit Rea
Makett: Dan Mikkin

Toimetuse kolleegium: Jaanus Vaiksoo, Leelo Tungal, Piret Raud, Kadri Tiisel

**Tähekest saab tellida e-arve püsimumksega
www.tellimine.ee või telefonil 617 7717**

Esikaane on joonistanud Ilon Wikland

VALI OMA LEMMIKUD!

Kuni 23. veebruarini saavad 6–13-aastased lapsed Nukitsa konkursil valida taas oma lemmikkirjaniku ja -raamatukunstniku. Hääletada võib kõigis raamatukogudes ja elektrooniliselt aadressil www.elk.ee.

Nukitsa konkurssi korraldab Eesti lastekirjanduse keskus, et lapsed saaksid ise oma lemmikud ritta seada. Konkurss toimub iga kahe aasta tagant ja seda korraldatakse juba 15. korda.

Kuna aastas ilmub mitusada omamaist raamatut ja noortel lugejatel oleks ehk nii suure hulga seast liiga keeruline valida, tegi lastekirjanduse keskus sedapuhku eeltööd ja kitsendas valikut. Seega võistleb tänavu 100 raamatut, mis on ilmunud 2018.–2019. aastal. Keskuse kodulehelt leiab võistlevate raamatute nimekirja ja kaanepildid.

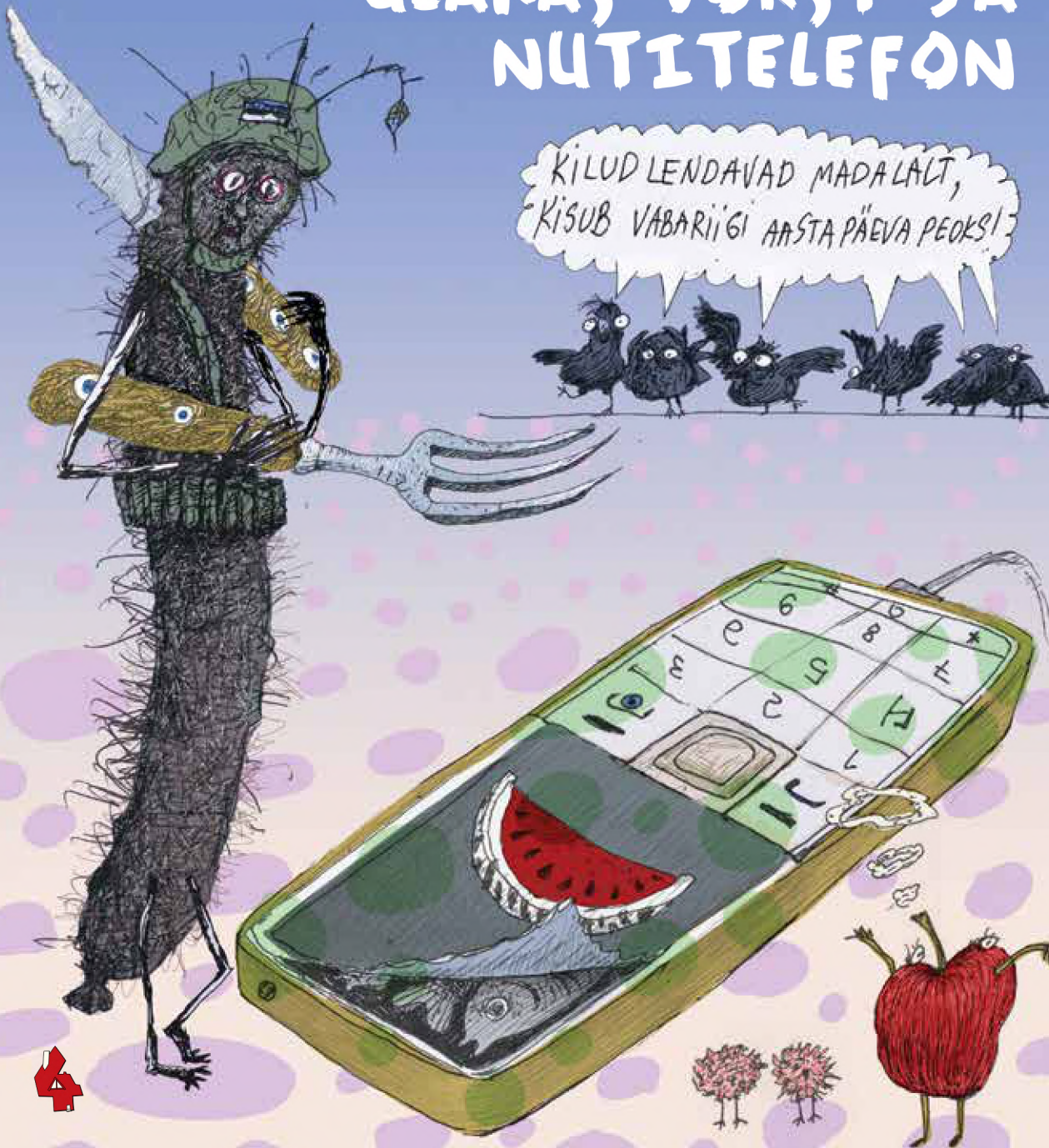
Võitjad tehakse teatavaks 4. aprillil lastekirjanduse keskuses toimuval auhinna-
peol. Lisaks laureaatile kutsutakse
peole 70 hääletusel osalenud last üle
Eesti.

Markus Saksatamm

ULAKAS VORST JA NUTITELEFON

KILUD LENDAVALD MADALALT,
KISUB VABARIIGI AASTA PÄEVA PEOKSI!

Köögimööbli taga elas verivorst, kes oli külmikust vehkat teinud. Redutas kapi taga, kõige pimedamas ja tolmusemas sopis ning nägi üsna metsik ja ohtlik välja. Aeg-ajalt ilmus ta kõigi ehmatuseks köögilauale, marssis seal ringi nagu mingi ülemus või mine tea mis kokaonu ning tegi akna taga kükitavatele varblastele koledaid lõustu. Niisiis: tegu oli ühe riukaliku ja ülekäte läinud toiduainega.

Ühel hommikul ronis ulakas vorst taas köögilauale, lasi vakstul paar korda liugu ning märkas siis nutitelefon. Selle oli perenaine lauale laadima jätnud.

„Kes sa oled?“ küsis vorst, kui oli ringi ümber uustulnuka teinud. „Mingi uutmoodi konserv või?“

„Ei, olen nutitelefon,“ kostis telefon.

„Mina konserve ei salli,“ tunnistas vorst. „Värvilised sildid peal — kes teab, mis välismaa uss või krabi sealt välja ronib. Aga mis masin sa selline siis oled? Kas sinuga keedetakse vett või rullitakse tainast?“

„Ei seda ega teist,“ kihistas telefon. „Minuga saab helistada ja mängida ja ... tuhat muud asja teha, sest mul on äpid.“

„Täpid?“ ehmatas vorst. „Kas tuulerõuged või?“

„Ei, mitte täpid. Vaid äpid,“ seletas telefon. „Äp-pidega saab teha vahvaid asju. Näiteks tellida takso. Minuga saab teha ka selfisid.“

„Mis selfisid?“ kordas vorst kahtlustavalt. „Ega see mingi prantsuse magustoit ei ole?“

Telefon ohkas. Hetkeks ta vaikus, ainult laadimisnivoo andis märku, et ta on ärkvel. „Selfi on pilt, mille sa endast teed,“ seletas telefon viimaks. „Kui see ka teistele meeldib, pannakse pildi alla laik.“

„Ah et laik?“ Verivorst muheles õnnelikult. „Ma olen ka ühe laigu pannud. Siis kui pererahvast ei olnud

kodus. Ronisin diivanile, et vaadata multikat „Printsessi lood“, aga padja peale jäi suur rasvane laik maha. Pärast tädi veel riidles onuga, et see on teleka ees võileiba söönud.“

„Kui tahad, tee endast ka selfi,“ pakkus telefon lahkelt. „Vajuta siia nupule.“

Vorst vajutaski. Kõlas klõps ning telefoni ekraanile ilmus verivorsti kujutis – selline must ja krimpsus.

Vorstile meeldis pildistamine väga. Ta vajutas kohe kõik nupud üksteise järel läbi. „Oota, ära tee ...“ jõudis telefon veel hüüda, aga oli juba hilja. Rumal vorst oli oma selfi kogemata edasi saatnud.

Telefoni kohkumine ei olnud asjata, õige pea kostis ta sisemusest helin. „Mis sul hakkas?“ hüüatas vorst eemale karates. „Kas kõht valutab või?“

„Midagi mul ei valuta,“ pomises telefon nutuselt. „Onu Priit helistab! Sa saatsid ju tädi Olga telefonilt talle selfi! Oi, mis me nüüd teeme?“

„Aga sa ütle, et pildil ongi tädi Olga,“ õpetas vorst. „Ütle, et ta käis juuksuris ja seejärel Aafrikas päevitamas.“

„Jää siia, sõber,“ palus õnnetu telefon. „Seletame asja kahekesi ära. Onu Priit kukub muidu riidlema.“

„Ei, ma pean minema,“ valetas vorst kiiruga eemale roomates. „Lähen ennast laadima. Aku hakkab nagu tühjaks saama.“ Telefon, vaeseke, vaatas talle tükk aega järele. Aga teha ei olnud midagi – ulakatel vorstidel kohe on sellised arguse ning luiskamise äpid sees.

Joonistanud Olga Pärn

Helena Koch

OTSUSTASIME KOGU PEREGA HAIGEKS JÄÄDA

Kõik sai alguse ühel pühapäeva õhtul, kui olime Lennaga nädalavahetusest nii väsinud, et ei tahtnud koolimineku peale mõeldagi.

Kui ema meie tuppa tuli, küsisin: „Emme, kas me võime palun homme koju jääda?“

„No mis jutt see nüüd on? Homme on ju koolipäev,“ vastas ta.

„Ma tean, aga viimased nädalad on olnud lihtsalt nii väsitavad – kool ja trenn, muusikakool ... Ja siis veel see matemaatikaolümpiaad! Ma ei tea, meil on vist koolistress,“ vaatasin Lenna poole. Õde noogutas.

„Oh te mu kullakesed! Te ju teate, kui oluline

on koolis käia. Aga see pimedus ja need pikad koolipäevad on tõesti väga väsitavad. Tean seda omast käest. Jääge siis pealegi homme koju ja puhake end välja. No mis ma teen teiega ...“ vastas ema.

„Aga emme ... Kui sa ise ka nii väsinud oled, kas sa siis ei saaks äkki meiega koos koju jääda? Sa võid ju töö juures öelda, et me oleme kõik haiged!“ hüüdis Lenna rõõmsalt.

„Ei, lapsukesed, nii need asjad ei käi. Oeh, ärge nüüd olge nii kurvad! No las ma mõtlen veidi. Teate mis, küllap saab keegi mind asendada ja üks tervispäev ei tee ju tõesti kellelegi liiga,“

mõtles ta järsku ümber.

„Jee! Nii lahe!“ hõiskasime õega kooris. Lenna kiljus: „Küsimine issilt ka, kas ta saab meiega koos haigeks jääda, eks!“

„No vaatame, mis ta sellest arvab,“ naeris ema.

Kui isa töölt koju jõudis, selgus, et tal pidi nagunii järgmine päev vaba olema. „Aga olgu olgu, muidugi ma olen nõus teiega koos haige olema! Oleme siis koos üks bakteritest ja batsillidest pakatav pere,“ muheles ta.

Esmaspäev oli tõsiselt lahe. Magasime kaua. Hommikusöögiks tegi ema pannkooke, siis vaatasime koos multikaid ja hiljem mängisime Lennaga Xboxi. Eriti meeldis mulle, et me tohtisime süüa nii palju mandariine, kui süda lustis.

Õhtul enne magamajäämist üritasime vanemaid uuesti pinnida, et veel ühe päeva koju võiksimme jääda. „Aga emme, me ei ole ju veel ikka päris terved! Meil on koolistress,“ kauplesime.

„Lenna, Lukas, nüüd aitab. Me just rääkisime sellest. Meil oli täna koos väga tore päev, aga meil kõigil on siiski omad kohustused, mida tuleb täita. Kui teil on liiga palju ülesandeid, siis me peame koos teie hobid üle vaatama, aga koolis tuleb ikka käia,“ sõnas ema kindlalt.

„Jah, lapsed! Oleme tänase päeva eest tänulikud ja ärme riku seda õhtut meie kõigi jaoks ära. Homme on juba teisipäev ja nädalavahetus pole enam kaugel,“ lisas isa ning kustutas magamistoa tule.

Järgmisel hommikul magasime kogu perega sisse. Ema ärkas esimesena üles ja sööstis meie tuppa. Läbi une kuulsin ma, kuidas Lenna emale

kurtis: „Emme, mul kõht valutab, kas ma võin täna koju jääda?“

„Lenna! Me ju rääkisime sellest eile! Mul ei ole selleks aega! Ja nüüd riidesse!“ pahandas ema.

Lenna nägi minu meelest küll hädine välja, kuid pani siiski sõnakuulelikult riidesse. Mul endal oli ka kuidagi imelik olla, kuid kuna oli kiire, ei hakanud ma sellest numbrit tegema. Lootsin, et päeva peale läheb enesetunne paremaks.

Lõuna ajal hakkas mul aga kõht järjest kõvemini valutama ja oleksin tahtnud oksendada. Õpetaja Tuulemaa helistas emale ja jäime teda koos Lennaga koridoris ootama. Õe kõhuvalu oli koolis hullemaks läinud ja ta oli isegi matemaatikatunnis pinalisse oksendanud.

Ema tuli meile varsti järele ja viis meid koju. „Kullakesed! Miks te siis kohe hommikul ei öelnud, et teil on paha olla? Marss voodisse, ma teen teile kummeliteed!“ tormas ta korteris ringi. Kui me Lennaga mõlemad magama olime jäänud, läks ema tagasi tööle.

Õhtul, kui vanemad koju jõudsid, kihutasid nad mõlemad korraga esimese asjana vetsu. Selgus, et tervel meie perel oli kõhugripp ning me pidime mitmeks päevaks koju jääma.

Saime küll koos kodus olla, kuid kõigil oli enesetunne nii vilets, et me ei suutnud mitte midagi teha. Kõht valutab ja tormasime ainult kordamööda vetsu. Alles kolmandal päeval suutsime veidi asja üle naerda.

Pühapäeval ei suutnud me Lennaga uut koolinädalat ära oodata. Olime nii kaua nelja seina vahel olnud ja kibelesime välja. Soovidega tuleb ikka ettevaatlik olla!

Ellen Niit

PIDUPÄEV

MEIE KÄIME TIPP-TIPP-TIPP,
IGAÜHEL KÄES ON LIPP.
EEMALT PAISTAB TORNITIPP,
KUS ON JUST SEESAMA LIPP.

Markus Saksatamm

PIDUPÄEV

MEIE KÄIME TIPP-TIPP-TIPP,
KÕIGIL KÄES ON EESTI LIPP.
KEL ON SEDA SORTI LIPP,
RÕÕMUGA TEEB: TIPP-TIPP-TIPP!

Ellen Niit

MEIE VAHVAD KOSMONAUDID OLEME

MEIE VAHVAD KOSMONAUDID OLEME,
KIHUTAME KOSMOSES MIS KOLE ME.
KAUGELE SEAL KIHUTADA VÕIME ME,
SEST ET MAA PEAL HÄSTI PUTRU SÕIME ME.

MÄNGIDA ME OSKAME KA KISATA,
PESEME END ILMA EMA-ISATA.
ISE SAAME SELGA OMA PALITUD:
SESTAP SAI MEID KOSMONAUDIKS VALITUD.

SEE, KES SAAB END RIIDE SUURE VAEVAGA,
KOSMOSESSE EAL EI LENDA LAEVAGA.
KAASA SINNA JU EI TULE VANEMAD,
KES MEIL PAELU-NÖÖPE KINNI PANEVAD.

MEIE VAHVAD KOSMONAUDID OLEME,
KIHUTAME KOSMOSES MIS KOLE ME.
UNETUNNIL TE ME HÄÄLT EI KUULEGI,
MEID VÕIB LASTA VABALT KAS VÕI KUULEGI.

Mart Juur

MEIE VAHVAD SUUNAMUDIJAD OLEME

MEIE VAHVAD SUUNAMUDIJAD OLEME,
SUUNDA VÄGA HÄSTI MEIE MUDIME.
ÕIGE SUUNA VÕIME LEIDA WIFITA,
SEST ET IGAS PAIGAS WIFI END EI LEHVITA.

TELEFONI SUUNAMUDIMISEKS KÜLL EI VAJA ME,
TELEFONIL RAHULIKULT TASKUS OLLA LASEME.
MILLEKS NINAPIDI TELOS PASSIDA?
PÕNEVAM ON MÖLLATA KOMPASSIGA.

ILMAKAARI KOHATA VÕIB IGAL POOL,
ÕIGET SUUNDA MUDIB MAGNETNOOL.
KUS ON PÕHI, KUS ON IDA, KUS ON LÄÄS –
VAID ÜKS PILK JA ONGI VASTUS KÄES.

MEIE VAHVAD SUUNAMUDIJAD OLEME,
SUUNDA VÄGA HÄSTI MEIE MUDIME.
TORE OLİ LEVIST VÄLJAS RINGI RASSIDA,
NÜÜD VÕIB TEHA SELFİ KOOS KOMPASSIGA.

*Ellen Niidu „Pidupäev” ilmus Tähekeses nr 3, 1966,
„Meie vahvad kosmonaudid oleme” ilmus Tähekeses nr 2, 1965*

Ilmar Trull

LÜHIKE TALVEPÄEV

MADALLENNUL LIUGLEB PÄIKE
ÜLE TAEVA TUVIHALLI.

ÖÖ NII SUUR JA PÄEV NII VÄIKE.
PÄIKESEGA MÄNGIB PALLI
TALVEPÄEVAL TAEVAISA.
PUBLIK VAATAB JA EI KISA.

PALL ON SÄDELEV JA SÄRAV.
HOPS! JA ONGI LÖÖDUD VÄRAV.

Karl-Martin Sinijärv

LUMEBRUAR JA JÄÄBRUAR

LUMEBRUAR JA JÄÄBRUAR
VÕTSIVAD NÕUKS SULADA.
NÕNDA SAI NEIST VEEBRUAR.
VESI VÕTTIS VULADA.

AGA SUVI
(KUUM, KUUM!)
KUKKUS KEEMA
(UAA! UAA!).

SAI AURUBRUAR.

Joonistanud Asko Künnap

Kadri Hinrikus

TAKS JA DOGI KELGUTAMAS

Huski kolistas oma kelguga Dogi ukse taga, kui õues oli alles poolpime. Dogi limpsis laua taga vaarikamahla, tema kõrvatagused olid harjama-ta, üks silm vaatas veel unenägu.

„Hüppa peale, ilm on suurepärane!“ lõõtsutas Huski tervituse asemel.

Dogi ehmus püsti.

„Nii vara! Taks pole kohalegi jõudnud. Ilma temata ei tule ma kuhugi.“

„Tule istu peale, sõidame Taksi juurest läbi. Sai ju kokku lepitud, et teeme täna ühe sõidu.“

Huski ei armastanud pikalt asjade üle arutle-da. Parema meelega ta tegutses, eriti siis, kui asi puudutas lund ja kelgutamist.

Dogi oli nügitud tihedasse lumesattu, enne kui õieti arugi sai. Huski lükkas ta oma pikale kelgule, haaras nööri ja sööstis Taksi maja suu-nas.

„Tule õue!“ röökis ta. „Hakkame kelgutama!“

Majast ei kostnud piiksugi. Kuid Huski ei lasknud end vaikusest eksitada. Ta lõi ukse lahti ja trampis tuppa. Hetk hiljem maandus voodisoe Taks kohevas lumehanges.

„Nüüd võime pihta hakata!“ röömustas Huski. „Mina teen teile head hoogu, teie nautige ilu-said vaateid!“

Dogi õngitses Taksi hangesügavusest välja.

„Anna meile sättimiseks ikka väheke aega,“ palus Dogi, kloppides Taksi ettevaatlikult lumest puhtaks. Taksi koon oli vihast krimpsus ja silmad lund täis.

„Mis mürgel siin käib?“ kärkis ta. „Miks mind keset und voodist õue visatakse? Kas me põgene-me lumelaviini eest või?“

Huski püüdis oma lumeerutust talitseda. Ta aitas Dogil ja Taksil kelgule kobida, tõi neile ise-gi padja istumise alla ja hakkas siis aegamööda oma koormaga liikuma.

Taks ja Dogi rahunesid veidi. Nende tee kul-ges ülesmäge läbi suure pargi. Õigupoolest oli

ümberringi ilus. Puud, pöösad, pingid ja laternapostid olid paksu lume all. Nii kaugelt kui silm seletas, oli kõik üleni valge.

Huski sundis oma sammu kelgu ees rahulikuks ja väarikaks. Ent õige pea läks lumesadu veelgi tihedamaks, tuul hakkas puhuma aina tugevamalt, tee hakkas minema allamäge ja Huski ninasõõrmed hakkasid kärsitusest värisema.

„Hei, Huski!“ hõikas Dogi ettepoole. „Ära nüüd jälle kihutama kuku!“

Kuid enam ei suutnud Huski end talitseda. Mida kergemini kelk allamäge libises, seda suurema hooga tahtis Huski edasi tormata.

„Vaadake, kui ilusad vaated siin on!“ hüüdis ta veel korra üle õla. „Sinna paremale poole jääb järv.“

Nende sõnadega leekis ta paigalt sellise hoo- ga, et Dogi ja Taks kelgult peaaegu minema oleks pörganud. Nad klammerdusid teineteise külge. Ilusate vaadete vaatamisest ei tulnud välja vähi- matki, sest kumbki ei suutnud silmi lahti hoida. Lumetuisk oli sedavõrd tugev, et isegi hingata oli raske.

Nüüd lidus Huski puude vahel ja läbi pöösas- te. Okstelt kukkus kelgutajatele kaela pirakaid lumemütsakaid. Padi oli ammugi maha pudene- nud, Dogi kartis, et kiirus viib kõrvad pea küljest. Kelk vonkles järskudes kurvides nagu sisalik.

„Kas pole siin imeilus!“ kuulsid Taks ja Dogi Huski rõõmupöörast hõiset, kui nad ühes järje- kordses kurvis kelgult hange lendasid.

Huski isegi ei märganud nende kadumist, vaid traavis täistuuridel edasi.

Taks ja Dogi rassisid tormi-iilidega võideldes läbi lume koju. Dogi kamina ees viskasid nad end lõpuks lõõtsutades selili.

„Noh, hüpake maha!“ kuulsid nad akna taga korraga Huski rõkatust. „Ma lidun edasi! Homme näeme!“

Taks ja Dogi põgenesid vannituppa ja lukus- tasid ukse.

TÄHEKE REISIS ÜLE MERE STOCKHOLMI

Pimedal talvisel ajal vaatas Täheke oma suviseid Stockholmi reisiripile. Meie naaberriik Rootsi pakub avastamisrõõmu loomulikult igal aastaajal. Isegi kui piirduda vaid pealinna Stockholmiga, jätkub uudistamist kuhjaga.

Küllap sa tead, et Rootsi on kuningriik. Gustav II Adolf Vasa, kes sai troonile 1611. aastal, on üks kõigi aegade silmapaistvam Rootsi kuningas. Ta suutis sõdades võita venelasi, poolakaid ja sakslasi ning muuta Rootsi tõeliseks suurriigiks. Just tema korraldusel ehitati luksuslik 64 kahuriga sõjalaev, mis pidi Rootsile merelahingutes au ja kuulsust tooma. Vasa oli oma aja maailma kõige võimsam laev, mis võttis peale 300 sõdurit ja tohutult laskemoona. Lisaks ehitati laeva 700 kunstiteost.

Võib olla sind huvitab, kui mitu lahingut see laev siis võitis. Vastus on – mitte ühtegi.

KUULSA SÕJALAEVA UPUTASID EHTUSVEAD JUBA ESIMESIL REISIL.

333 aastat mere põhjas

1628. aasta ilusal augustipäeval alustas rootslaste uhkeim ja uhiuus laev oma esimest reisi.

Pidulikult heisati kõik kolm purje, kahurid olid valmis laskma saluuti. Ent juba Stockholmi ranniku lähedal kaldus laev tugevast tuulehoost külili ning vajus tuhandete inimeste silme all põhja. Kaks aastat ehitatud laeva ainus reis jäi napilt ühe kilomeetri pikkuseks.

Vasa laev oli merepõhjas peidus 333 aastat. Alles 1961. aastal suudeti vrakk 16 meetri sügavusest uuesti

TÄHEKE ASTRID LINDGRENİ SÜLES

LAEVA EHTISID SAJAD SKULPTUURID JA NIKERDUSED.

veepinnale tõsta. Ning taas toimus see tuhandete kaasaalajate silme all. See oli ajaloolaste, inseneride ja teadlaste suur võit. Vrakki asuti kuivatama, puhastama, parandama. Sealt avastati imetabaseid leide, isegi meeskonnaliikmete kingi, kamme, nõusid, rääkimata relvadest ja skulptuuridest.

Praeguseks ongi Vasa ainus 17. sajandist pärit säilinud laev kogu maailmas. Stockholmi Vasa muuseumis saad seda imet oma silmaga näha, ennast laeva pardale kahurite taha ning marulistesse merelahingutesse kujutleda.

Vana aja majad vabaõhumuuseumis

Vasa muuseumi lähedal asub Skansen, mis on maailma vanimaid vabaõhumuuseume. Seal on põnev vaadata, kuidas inimesed vanasti elasid ja töötasid. Kõige vanemad majad Skansenis on umbes 600-aastased. Need on tillukesed puust hütid ilma korstna ja akendeta. Lahtine tulease keset muldpõrandat andis sooja ja võimaldas toitu keeta.

Kui sa muuseumis veidi pikemalt ringi jalutad, näed muidugi ka uhkemaid ja hilisemaid elumaju, paljudel vahvad murumätastega katused. Näed kirikuid, veskeid, poode. Muuseumis peetakse ka koduloomi ja -linde. Saad näha, kuidas lüpstakse lehma või pügatakse lammast.

VABAÕHUMUUSEUMIS PUHKEHETKEL

Raamatutest tuttav Rootsi

Aga üks parimaid asju, mis Rootsi- ga kaasas käib, on ikkagi lastekirjandus.

Stockholmis elas legendaarne kirjanik Astrid Lindgren, kes on sinu jaoks välja mõelnud Pipi Pikksuka, Karlssoni, Vahtramäe Emili, väikese Tjorveni, Bullerby lapsed, Kalle Blomkvisti ja paljud teised hiiglama ägedad tegelased. Tema raamatutes toimuvad sündmused küll erinevates Rootsi linnades, külates või vahvatel väikesaartel, aga lugemislusti pakuvad nad kindlasti lastele kogu maailmas.

Ning Stocholmis elab ka Eestist

TÄHEKE UUDISTAS KA LASSEMAIA DETEKTIIVIBÜROOD.

pärit kunstnik Ilon Wikland, kes on Astrid Lindgreni raamatutesse imetoredad pildid joonistanud. Kas need tegelased on sulle tuttavad?

TÄHEKE REISIB

Kadri Hinrikus

ILON WIKLAND 90

OLEN ALATI SIIN.

Ilon

5. veebruaril saab kunstnik Ilon Wikland 90-aastaseks. Imearmas väike-linnas Haapsalus asub üks tõeline imedemaa. See on Iloni Imedemaa.

Kes on see Ilon, kellele on imedemaa pühendatud?

Ilon Wikland on kunstnik. Eelkõige teatakse teda kui raamatukunstnikku ehk illustraatorit. Ilon on joonistanud pilte väga paljudele raamatutele. Sealhulgas maailmakuulsa kirjaniku Astrid Lindgreni lugudele.

Iloni pildid on rõõmustanud mitut põlvkonda lapsi üle kogu maailma. Kes siis ei teaks trullakat ruudulise pluusiga Karlssonit või heledapäiseid Bullerby lapsi? See on vaid imepisike osa Iloni loomingust, mida saabki oma silmaga Iloni Imedemaale imetlema tulla.

Miks asub Iloni Imedemaa just Haapsalus?

Ilon elab praegu Rootsi pealinnas Stockholmis, aga tema lapsepõlvkodu oli Haapsalus. Ta elas siin koos oma vanaema ja vanaisaga. Väike mereäärne linnake jäi Ilonile südamesse ka siis, kui ta pidi 14-aastasena sõja

eest Rootsi põgenema. Nii otsustas ta hiljem suure osa oma joonistustest Eesti riigile kinkida, et kõik huvilised neid tema lapsepõlvelinnas Haapsalus saaksid vaatamas käia.

Mida Iloni Imedemaal näha ja teha saab?

Lisaks Ilon Wiklandi kunstiga tutvumisele saab Iloni Imedemaa kolmekorruselises majas veel joonistada, mängida, meisterdada, filme vaadata, nautida teatrietendusi, osaleda haridusprogrammides, pidada oma sünnipäevapidu või lihtsalt tunda end mõnusalt ja veeta päeva perega. Suvel on avatud ka imedemaa õu Mattiase maja ja käsitöökojaga, kus paberist ja puust palju põnevaid meisterdada saab. Õues võib end proovile panna täpsusviskamises kadatiirus, karkudega käimises, kala püüdmises ja liivakastimängudes.

Ilonil on sünnipäev

Iloni Imedemaa tähistab seda suurt sünnipäeva väga mitmete vahvate ettevõtmistega läbi kogu aasta. Tulemas on juubelinäitus, haridusprogrammid, suvelavastus ja palju muud põnevaid. Haapsalu ja Läänemaa muuseumide kodulehe salm.ee kaudu saab kõigega lähemalt tutvust teha.

Tere tulemast Iloni Imedemaale!

*Maarja Kõuts, Haapsalu ja
Läänemaa muuseumid*

Pildistanud Monica Schneider

AASTA ORHIDEE ON SOO-NEIUVAIP

Eesti looduses kasvab 35 liiki orhideelisi ehk käpalisi. Kõik orhideed on Eestis looduskaitse all. Eesti orhideekaitse klubi valis 2020. aasta orhideeks soo-neiuvaiba, mille õis on ka klubi logol.

Soo-neiuvaip eelistab niiskeid ja lubjarikaid kasvukohti nagu madalsood, õötsiksood, rannaniidud, kraavikaldad ja karjäärid. Soodsas kasvukohas võib koos kasvada sadu taimi.

Seda haruldast orhideed on kõige lihtsam leida juulikuus tema õitsemise ajal. Kui maha vaadata, siis on esmapilgul näha valged laigukesed, mis täpsemal vaatlemisel on pitsilise servaga õie osad ehk huuled. Kui vaadata veel täpsemalt, siis on näha ka lillakaspruunikaid ja valkjasroosasid õiekattehti. Taimed on enamasti 30–60 cm kõrgused. Soo-neiuvaiba kasvukohti ohustavad võsastumine ja kuivendamine.

Orhideelisi leides ära neid üles korja! Jäta taimed kasvama, et putukad saaksid õisi tolmeldada ja valmiks väikesed seemned, millest saavad edaspidi kasvada uued taimed.

Kui tahad Eestis kasvavate orhideede kohta rohkem teada saada, vaata veel ka Eesti orhideekaitse klubi (EOKK) kodulehte www.orhidee.ee.

Angelika Portsmouth

JOONISTUSVÕISTLUS

EOKK ootab joonistusi 2020. aasta orhideest paberil suurusega A5 ehk umbes pool Tähekesse kaane suurusest.

Kirjuta joonistuse taha oma nimi, vanus ja telefoninumber, et võidu korral saaksime sinuga ühendust võtta.

Saada joonistus 15. märtsiks aadressile EOKK, Eesti Loodusmuuseum, Toompuiestee 26, Tallinn 10149.

Auhinnatud tööd ilmuvad maikuu Tähekeses ja nende autorid saavad kingituse.

Pildistanud Jaak Neljandik

SOO-NEIUVAIBA ÕSIK KOOS PÄÄSUSABA RÕÖVIKU JA PÕÕSATEOGA

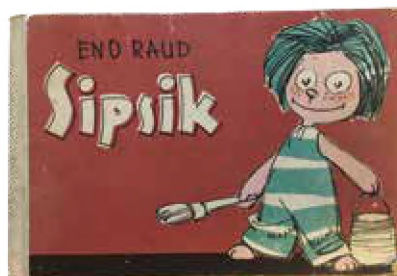

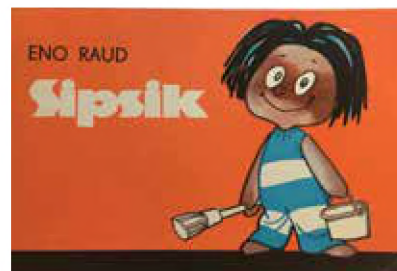
19. MÄRTSIL 1961 JOONISTAS EDGAR VALTER ESIMESE SIPSIKU.

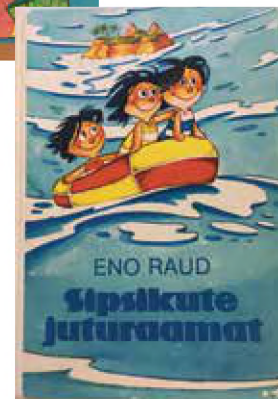
TÄHEKESE 1961. AASTA JUUNINUMBRIS ILMUS ESIMENE SIPSIKU-LUGU.

1962 ILMUS ESIMENE „SIPSIKU“ RAAMAT. SELLES ON 7 LUGU.

1970 ILMUS „SIPSIKU“ JÄRG „ANU JA SIPSIK“. SELLES ON 5 LUGU.

1978 ILMUS „SIPSIKUTE JUTURAAMAT“, MILLES ON KÖIK 12 LUGU.

SIPSIK ÄRKAB KINOS UUESTI ELLU!

Seda sündmust on oodatud kaua – 21. veebruaril esilinastub Enno Raua „Sipsiku“ põhjal tehtud täispikk animafilm. Režissöör Meelis Arulepp räägib, mis on filmis teisiti kui raamatus.

Kust tuli mõte Sipsikust film teha?

Tegime seitse aastat tagasi lühifilmi „Suur maalritöö“. Oli täielik üllatus, kui hästi see vastu võeti! Üks kino korraldas ka küsitluse, et milline järgmine Eesti lastekirjanduse kangelane võiks filmiks saada. Peaaegu kõik vastajad arvasid, et uus film võiks olla Sipsikust.

Mis on Sipsiku edu saladus?

Kindlasti see, et need lood on ajatud ja kõnetavad inimesi ka tänapäeval. Need lihtsad jutukesed viivad meid helgesse maailma, kus on palju lapselikku fantaasiat. Kellele meist ei meeldiks fantaasiat seigelda! Kindlasti on edu põhjuseks ka geniaalsed Edgar Valteri pildid. Sipsikut on päris palju välja antud ka välismaal, aga ükski kunstnik pole osanud Sipsiku karakterit Valterist paremini joonistada.

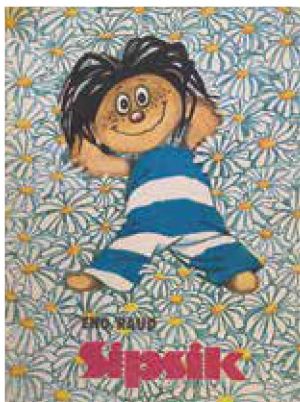
Kaua filmi tegemine aega võttis?

Filmiloo ehk stsenaariumi panid kirja Karsten Kiilerich Taanist ja Aina Järvine

Eestist. Seda kirjutati neli aastat ja see oli päris keeruline töö. Kokku valmis 13 või 14 varianti!

„Sipsiku“ raamat koosneb ju paljudest väikestest lugudest, aga rohkem kui tund aega kestev film vajab ühte läbivat lugu. Tükk aega nuputati, mis see võiks olla. Lõpuks otsustati, et probleemiks saab suure venna Mardi koolimineku ja see, et tal õekesega mängimiseks enam piisavalt aega ei ole. Selle peale ärkabki ellu Sipsik.

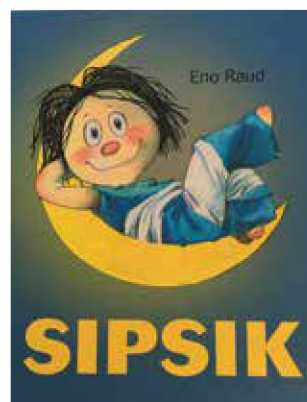
Miks on filmi tegemisse kaasatud taanlane?

1981 ILMUS „SIPSIK“, KUS LISAKS VANADELE ILMUS 2 UUT LUGU (KOKKU 14).

1987 ILMUS „SIPSIK“, KUS LISANDUS VEEL 1 LUGU (KOKKU 15).

1996 JA 2001 ILMUS „SIPSIK“, KUS ON VAID 12 LUGU (3 VANEMAT JÄID VÄLJA).
2009 ILMUS „SIPSIK“, KUS ON TAAS 15 LUGU.

2020 JÕUAB SIPSIK EESTIS KINOLINALE.

Karsten on mu kunagine kolleeg Taa-nis töötamise ajast ja väga hea sõber. Meie eelmised koostööd filmide alal on alati olnud meeldivad ja ka „Sipsik“ polnud erand. Tal on väga pikk lastefil-mide stsenaariumi kirjutamise kogemus. Kuna meil oli nii suure filmi tegemiseks vaja kaastootjat, siis taanlased sobisid selleks hästi. Filmi stsenaarium valmis inglise keeles, eesti keelde on selle tõlkinud Eno Raua poeg Mihkel Raud.

Sipsiku esimene lugu ilmus Tähe-keses juunis 1961. Ka Edgar Valteri tollastelt piltidelt vaatab vastu väga

vana aeg — teistsugused on mängu-asjad, aga näiteks ka takso ja tele-viisor. Kas filmis ka?

Jah, oleme üritanud säilitada Valteri pil-tide retromaailma. Ehkki loo seisukohalt pole oluline, kas see toimub tänapäeval või paarkümmend aastat tagasi.

Kui palju erineb filmi-Sipsiku lugu sellest, mida tunneme raamatuist?

See on nagu kaleidoskoop — tükid on justkui samad, aga tervikpilt, mis nen-dest kokku moodustub, pisut teistsu-gune. Kui oleksime kasutanud kõiki raamatulugusid, oleks film tulnud liiga

pikk. Üldse on filmis rohkem põnevust ja draamat kui raamatus.

Filmi tegemisel oli väga palju abi näitlejatest — eriti Anu osatäitjast Elo-Mirt Ojast ja Sipsiku osatäitjast Ott Sepast, kes teksti sisse lugedes oma isikupära lisasid.

Nende järgi hakkasime ka filmi joo-nistama. Ei olnud sugugi nii, et kõige-pealt tehti filmi ja siis loeti hääled sisse. Aluseks olid ikkagi elus inimesed oma ehedate emotsioonidega. Sellest oli ani-maatoritel tegelaste elluäratamisel väga palju abi.

Küsis Ilona Martson

SIPSIK

TOOTJA: A-FILM EESTI

OSADES: OTT SEPP, ELO-MIRT OJA, HUGO MALMSTEN, HILJE MUREL, AGO ANDERSON, HELENE VANNARI JT

LAVASTAJAD: MEELIS ARU-LEPP, KARSTEN KIILERICH.

STSENAARIUM: KARSTEN KIILERICH, AINA JÄRVINE
HELILOOJA JA FILMILAU-LUD: EWERT SUNDJA, LIINA SUMERA

Joonistanud Maria Eber, 8 a

ELIISE NIGOL

LUGEJAD ARVAVAD...

Seoses Tähekeste juubeliaastaga küsisime, mida lugejad ajakirjast arvavad. Vastuseid laekus meile ligi 60. Enamikus kirjutasid lapsed, aga olid ka mõned täiskasvanud.

Eliise Nigol (10 a) Kadrinast

Olen Tähekeste lugeja olnud juba kolm-neli aastat. Kõige rohkem meeldivad mulle naljad ja jubejutud. Lemmikautor on Veiko Märka oma mütsilugudega. Lemmikkunstnikku polegi, sest kõik pildid on vahvad. Ise olen saanud Tähekestele jutumullivastuseid ja ühe korra olen isegi auhinna võitnud.

Mia Laube (10 a) Märjamaalt

Mina olen Tähekest lugenud umbes aasta ja enamasti teen seda koolis. Kõige enam meeldivad mulle naljad, pikemad jutud ja luuletused on ka väga head. Lemmikirjanikud on Marju Kõivupuu ja Kristi Ilves. Lemmikkunstnik on Kadi Kurema. Ise pole ma Tähekeste konkursidel veel osalenud ega omaloomingut saanud, aga tulevikus soovin seda kindlasti teha.

Kõige rohkem armastavad lugejad Tähekeses nalja.

Seetõttu on kõige populaarsem kunstnik Heiki Ernits ja kirjanik Andrus Kivirähk. Lapsed tõid esile, et nende pildid ja jutud on naljakad, lõbusad, meeldejäädav, Ernitsa pildid paari

lugeja jaoks ka natuke hirmsad. Päris mitmel puhul oli lemmikuks nimetatud Hillar Mets, Priit Rea, Leelo Tungal ja Kristiina Kass. Wimbergi tunnustati sel puhul, et ta teeb oma luuletustes kirjavigu. Kokku mainisid vastajad lausa 28 armastatud autori nime. Täiesti ootamatult nimetas üks lugeja Tähekeste lemmikautoriteks Roald Dahli ja Pablo Picasso. Eks ole seegi ju hea nali!

Täheke rõõmustab selle üle, et kõige kõrgemaid hindeid jagus kõigile ajakirjas ilmuvatele rubriikidele. On lapsi, kes peavad oma lemmikuteks jutte ja luuletusi, ühed tõstsid esile meisterdamist ja loodust, teised reise ja nuputamisülesandeid. Väga armastatud on laste enda kirjutatud jubejutud. Oma hinnangud saatis ka Ridala Põhikooli terve 2. klass, kelle arvates on kõige huvitavam teema loodus.

Kõigi vastajate vahel loosisime välja Tähekeste juubelikalendarid. Võitjateks osutusid Uku Sander Piirsalu, Henri Jõgi, Mia Laube, Jana Korsakova, Mattias Oks, Karoliine Rebane, Marelle Soo, Bruno Voldemar Tamm, Loviise Vaarmets ja Ridala Põhikooli 2. klass.

Palju õnne ja aitäh kõigile vastajatele!

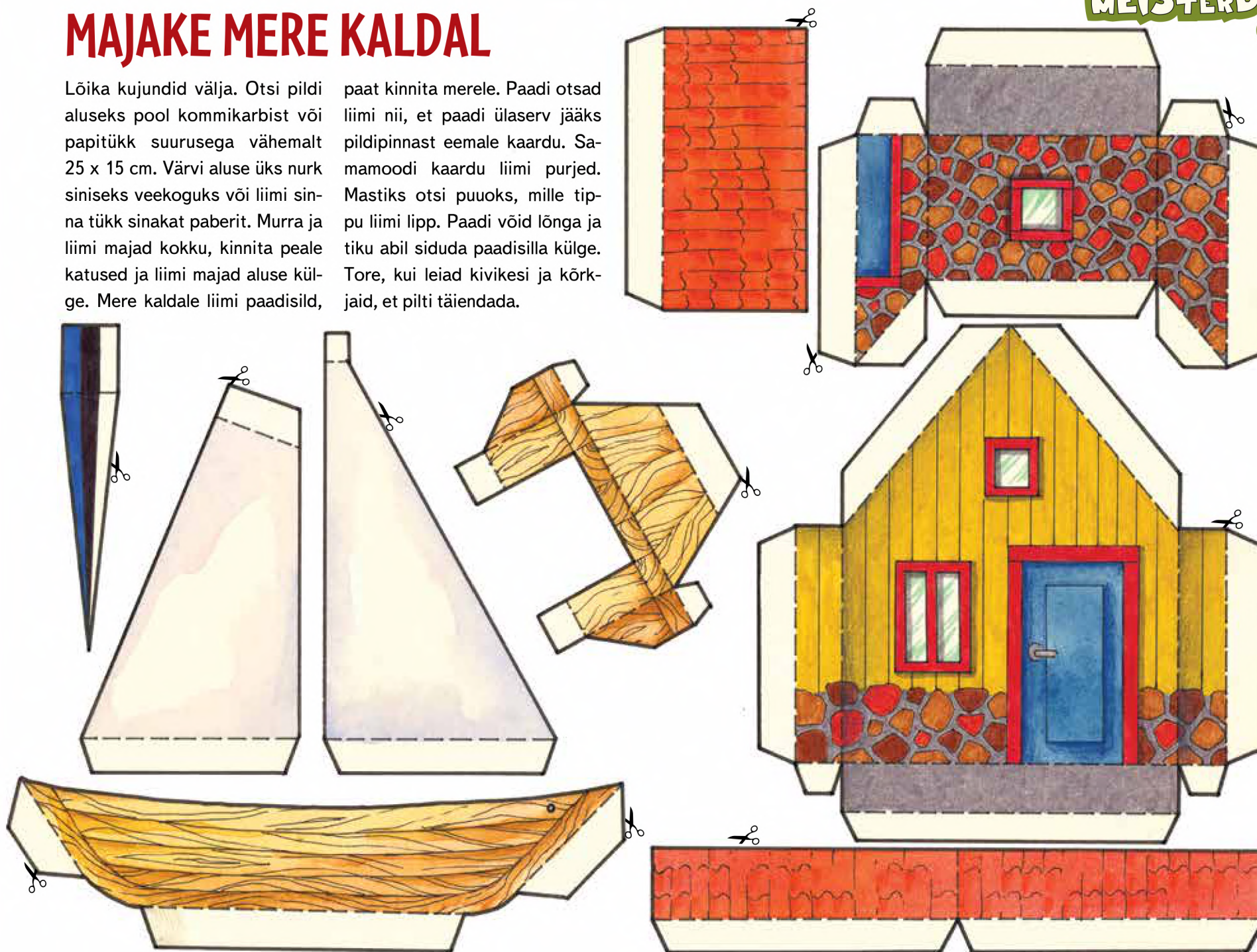
MIA LAUBE

MAJAKE MERE KALDAL

Lõika kujundid välja. Otsi pildi aluseks pool kommikarbist või papitükk suurusega vähemalt 25 x 15 cm. Värv aluse üks nurk siniseks veekoguks või liimi sinna tükk sinakat paberit. Murra ja liimi majad kokku, kinnita peale katused ja liimi majad aluse külge. Mere kaldale liimi paadisild,

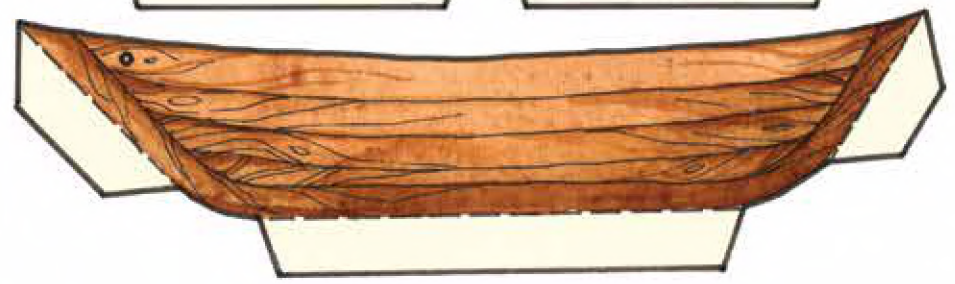
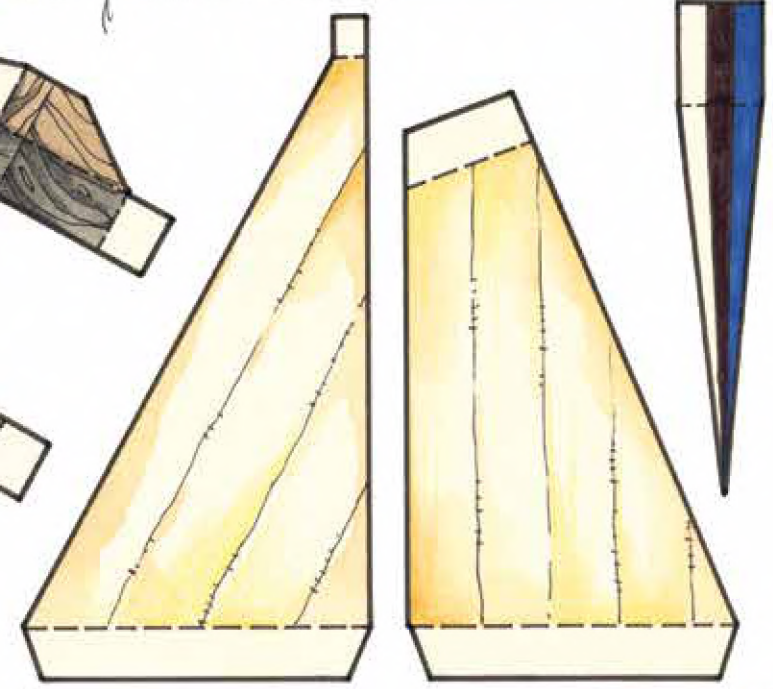
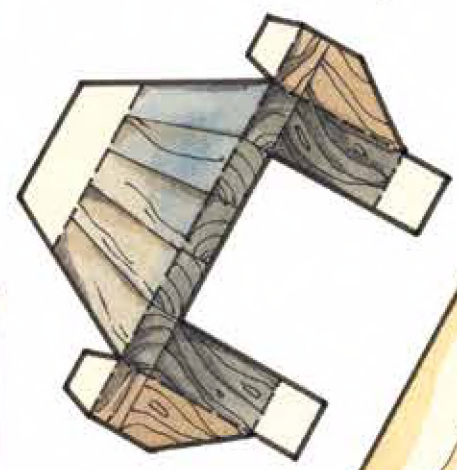
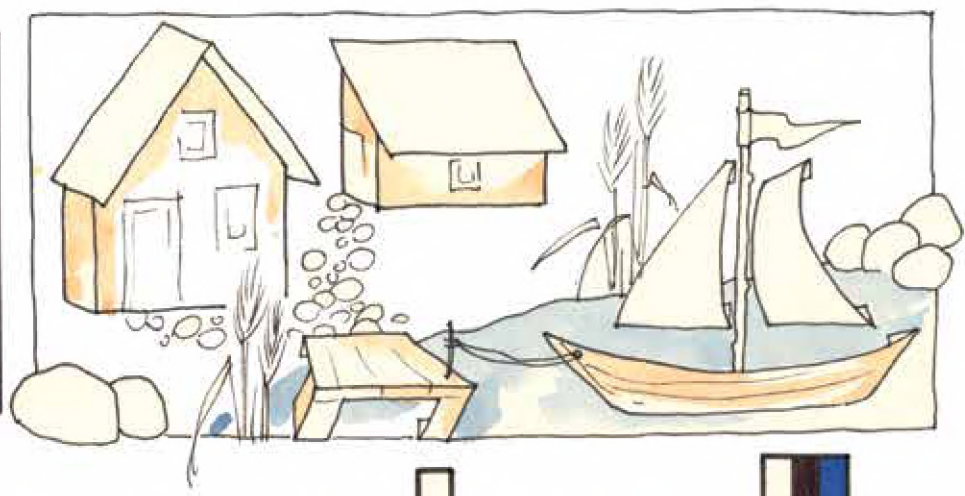
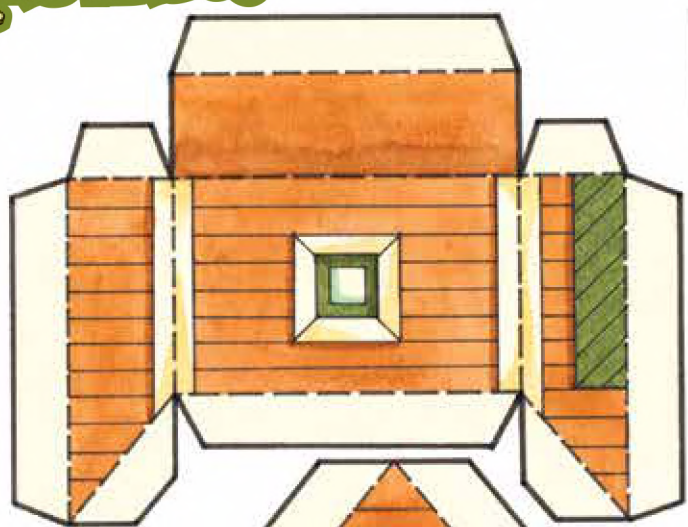
paat kinnita merele. Paadi otsad liimi nii, et paadi ülaserv jääks pildipinnast eemale kaardu. Samamoodi kaardu liimi purjed. Mastiks otsi puuoks, mille tipu liimi lipp. Paadi võid lõnga ja tiku abil siduda paadisilla külge. Tore, kui leiad kivikesi ja kõrkjaid, et pilti täiendada.

MEISTERDUS

Meisterduse on teinud Heli Veigel, Täheke nr 10, 2000

ТАЙЕКЕ
60

JÄÄLIND ALLIKAL

ÜHEL TALVEL, KUI OLI HÄSTI
PALJU LUND, EHITASIN ALLIKA
ÄÄRDE LUMEONNI. TEADSIN,
ET TALVEKS JÕELE JÄÄNUD
JÄÄLIND KÄIB SEAL KALAKESI
PÜÜDMAS. ONN MUUTIS MIND
JÄÄLINNULE NÄHTAMATUKS –
MINA TEDA NÄGIN, TEMA MIND
MITTE.

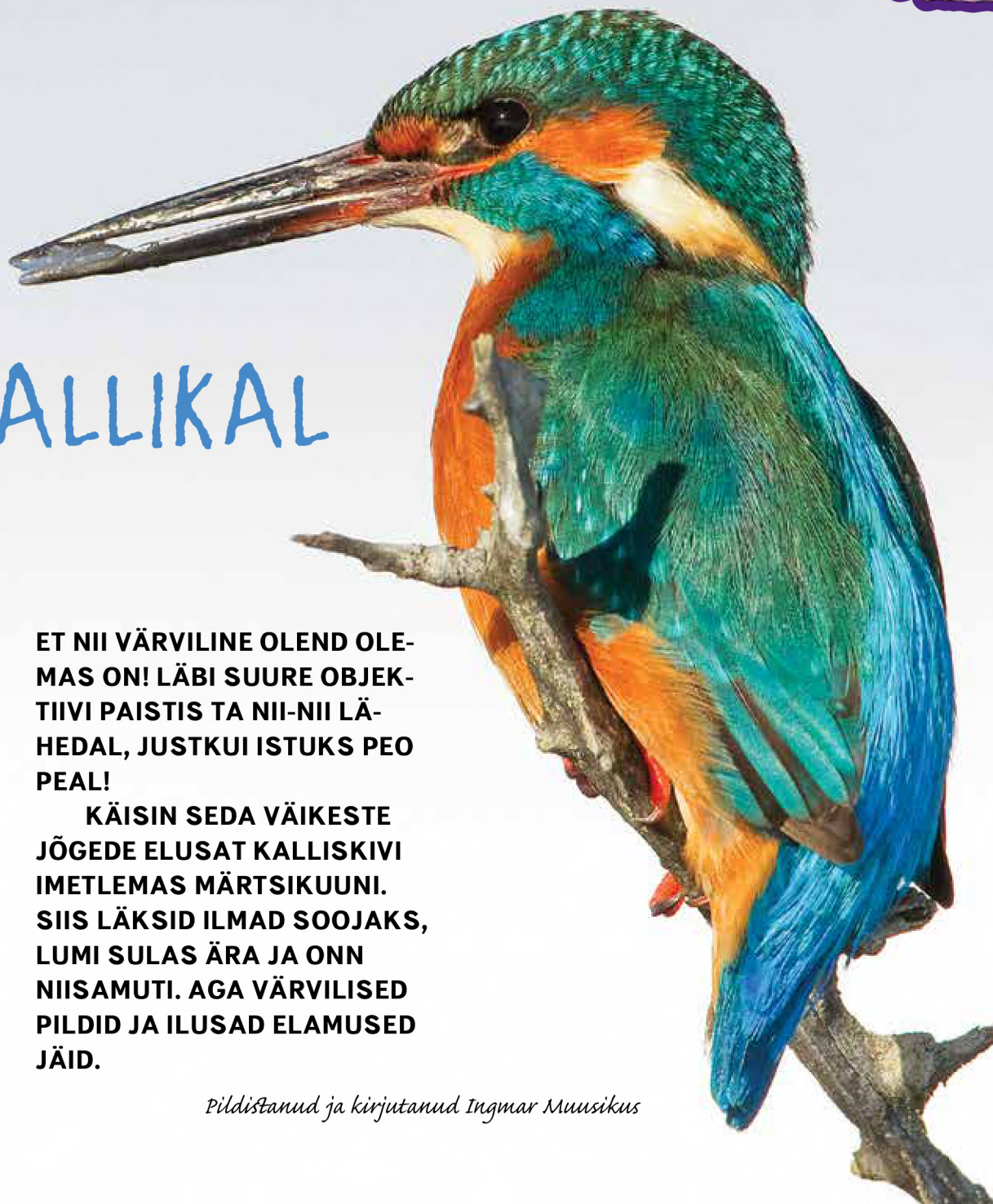
HOMMIKUTI PUGESIN ONNI
PEITU JA JÄIN OMA SINILINDU
OOTAMA. SEE OLI PÕNEV – ET
KAS TA TÄNA TULEB VÕI EI
TULE? ENAMASTI TA TULI.

JÄÄLINDU NÄHA OLI VAI-
MUSTAV. TUNDUS USKUMATU,

ET NII VÄRVILINE OLEND OLE-
MAS ON! LÄBI SUURE OBJEK-
TIIVI PAISTIS TA NII-NII LÄ-
HEDAL, JUSTKUI ISTUKS PEO
PEAL!

KÄISIN SEDA VÄIKESTE
JÕGEDE ELUSAT KALLISKIVI
IMETLEMAS MÄRTSIKUUNI.
SIIS LÄKSID ILMAD SOOJAKS,
LUMI SULAS ÄRA JA ONN
NIISAMUTI. AGA VÄRVILISED
PILDID JA ILUSAD ELAMUSED
JÄID.

Pildistanud ja kirjutanud Ingmar Muusikus

„**H**ei, Juku! Kuhu on külmkapist tort kadunud?“

„Mina võtsin ainult ühe tüki.“

„Aga ülejäänud?“

„Ma ei lõiganud lahti.“

Juku raamatukogus.

„Tervist! Ma leidsin selle raamatu vahelt sada eurot. Kas teil on äkki veel sama autori teoseid?“

„**T**ere, naaber! Kuidas pisipoeg elab?“

„Poisiga on kõik korras, aga mina olen magamata.“

„Ja kuidas on lood teie naise Mariga?“

„Mina olengi Mari! Minu mees näeb veel kehavam välja ...“

Mees tuleb kalalt ja teatab naisele uhkelt:

„Nii suurt saaki kui täna pole mul veel kunagi olnud!“

„Näita aga ette! Kuule, see on ju saabas!“

„Nojah, aga nii suur — number 48!“

Juku on haige ja arst tuleb teda koju vaatama.

„Mis haigus mul on?“ küsib Juku.

„Sul on gripp. Ja otsustades selle järgi, milline su tuba välja näeb, siis kahtlustan seagrippi.“

„**P**organd või elu!“ hüüdis jänes, kui lumemehe ees fooniga vehkis.

Sõbrapäeva soovitus kõigile:

ENNE, KUI HAKKAD ESIMESI LUMEHELBEID KEELEGA PÜÜDMA, OLE KINDEL, ET KÕIK LINNUD ON LÕUNASSE LENNANUD.

VANA NALI

Mees kalastab Niilusel. Umbne õhk, kohutavalt palav, kala ei näkka. Kolme tunni pärast ujub tema juurde krokodill.

Krokodill: „Umbne?“

Mees: „Jah ...“

Krokodill: „Palav?“

Mees: „Jah ...“

Krokodill (kavalalt):

„Aga äkki supleks natuke?“

Tsirkuses on vastuvõtukatsed. Tsirkusedirektor: „Ja mida teie oskate?“

Mees: „Ma jäljendan linde!“

Direktor: „Lõõritada oskan ma ise ka. Teid me ei vaja!“

„Mis siis ikka,“ ohkab mees ja lendab minema.

Juku käest küsitakse, kas ta oskab nimetada umbes viis kõige ilusamat aastat oma elus.

„Jah,“ vastas Juku, „see oli siis, kui ma õppisin viis aastat esimeses klassis!“

Tädi ke müüb turul kanu.

„Mis teie kanad mak-savad?“

„Kolmsada krooni tükk!“

„Nii kallid! Kas need on mingid erilised kanad?“

„Ei ole — mul on lihtsalt palju raha vaja!“

Tsirkuses käib etendus. Lõvi helistab põlevale rõngale:

„Alljuu, jou, mis teed?“

„Ah, niisama passin,“ vastab rõngas.

Lõvi: „Okei, ma tulen hüppan varsti läbi!“

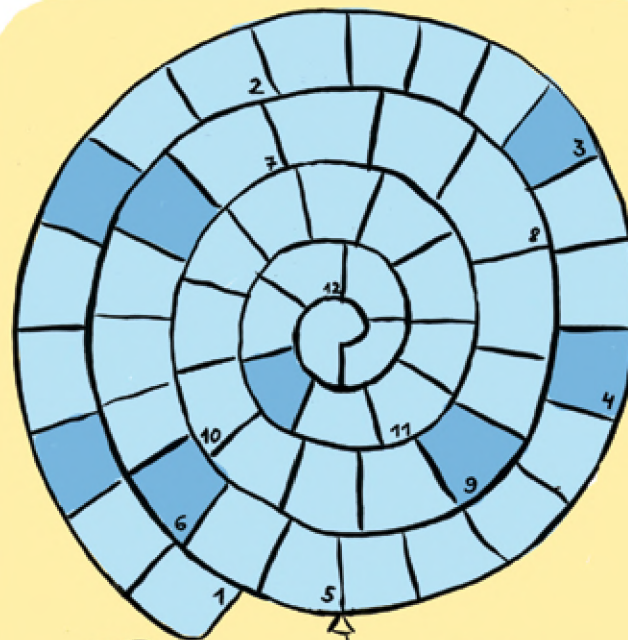
Täheke nr 2, 2010

Joonistanud Elina Sildre

1. TAIM, MILLE ÕIT OTSITAKSE JAANIÖÖL
2. MEHE NIMI (... GRAPS)
3. RISTKÜLIK
4. LÕBUSTUSPARK
5. X

Joonistanud Edgar Valter
ja Elina Sildre

- 6.
7. VÄGA SOE
8. KEEDIS
9. TÜÜTU PUTUKAS
- 10.

11. KUIVATATUD
VIINAMARI

TÄHEKE

AASTATELLIMUS -60%!

60. SÜNNIPÄEVA PUHUL ON AASTATELLIMUS
15. VEEBRUARINI KÕIGEST 7 EUROOT.

TELLI TÄHEKE SÕBRALE VÕI PIKENDA OMA
TELLIMUST!

TELLIMINE TELEFONI TEEL NUMBRIL 617 7717

MÄRGUSÕNAGA TÄHEKE 60

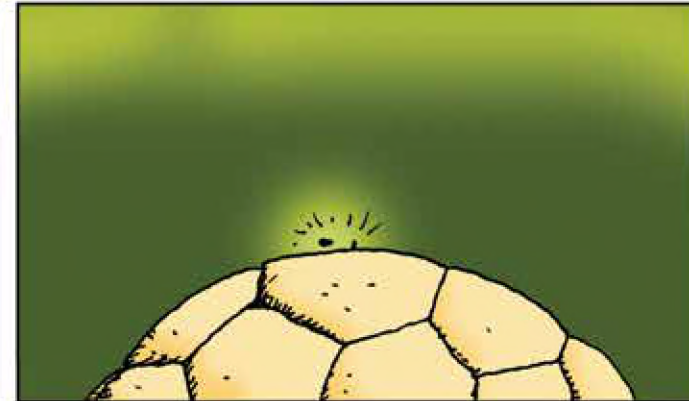
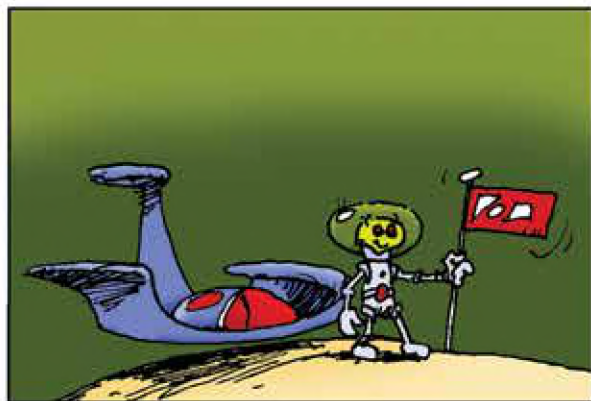
VÕI INTERNETIST

www.tellimine.ee/taheke60

**Tähekesse toimetuse ootab vastuseid 18. veebruariks meiliaadressil ristsona@taheke.ee või postkaardil aadressiga
Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn. Lahendajate vahel loositakse välja Sipsiku särgid ja värvimisraamatud.**

EELMISE „ARVA ÄRA!“ VÕITJA ON MARIA EBER (8 A). PALJU ÕNNE!

KAS MAAKERA ON ÜMMARGUNE?

Joonistanud Thomas Scheileke

HIND 1.90 EUROT

9 770134 226003